

ЛЕКСИЧНЕ ПРОСТОРІЧЧЯ ЯК ПРОБЛЕМА ПЕРЕКЛАДУ ХУДОЖНЬОГО ТВОРУ

Жмаєва Наталя Сергіївна¹

Державний заклад “Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського”, Одеса, Україна
E-mail: zhmaeva@gmail.com
ORCID ID <https://orcid.org/0000-0003-3382-0155>

Блідар Олена Олександрівна²

Державний заклад “Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського”, Одеса, Україна
E-mail: hopusoctopus@gmail.com
ORCID ID <https://orcid.org/0000-0001-8338-4588>

Статтю присвячено аналізу прийомів перекладу англійського лексичного просторіччя українською мовою. Лексичне просторіччя широко представлено у сучасній світовій літературі внаслідок тенденції до максимального натуралізму. Художня значущість лексичного просторіччя у художньому тексті (імітація і стилізація розмовного мовлення, характеристика героя, його відношення до дійсності) потребує адекватного відтворення у тексті перекладу.

Критерієм виділення категорій лексичного просторіччя є глибина етико-стилістичної зниженості: найменшу глибину демонструють колоквиалізми, найбільшу — вульгаризми і, відповідно, середню, перехідну, — сленгізми.

Прийомами перекладу є такі: пошук стилістичного відповідника, описовий переклад, компенсація, опущення, заміна причино-наслідкового зв'язку, генералізація, антонімічний переклад, додавання. Константована нейтралізація стилістично зниженої лексики оригіналу в українському

¹ Кандидат філологічних наук, доцент кафедри перекладу і теоретичної та прикладної лінгвістики Державного закладу “Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського

² Магістрантка першого року навчання спеціальності 035 Філологія (Переклад з англійської українською) Державного закладу “Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського

перекладі. Суттєва кількість перекладних відповідників в стилістичному відношенні виявляються вищими за рівнем етичної зниженості, ніж одиниці оригінального тексту.

Особливо чітко зниження експресії (підвищення глибини зниженості) вихідної просторічної лексичної одиниці прослідковується на прикладі перекладу вульгаризмів: евфемізація вульгаризмів застосовується автором перекладу в 3 рази частіше за дисфемізацію. Загальна кількість одиниць лексичного просторіччя англійського оригіналу, перекладених зі збереженням глибини етичної зниженості складає 52,6 %, зі зниженням глибини етичної зниженості оригіналу — 8 %, а із її підвищенням — 39,4 %. 19,5 % елементів англійського лексичного просторіччя взагалі ніяк не відтворені. Константовані факти свідчать про спотворення мовлення головного героя роману у перекладі внаслідок його штучного ушляхетнення.

Ключові слова: лексичне просторіччя, сленгізми, колоквиалізми, вульгаризми, глибина етичної зниженості, нейтралізація.

У будь-які часи важко переоцінити роль перекладача художньої літератури як сполучної ланки у міжкультурній комунікації. Мистецтво “донести автора” до читача полягає не лише в умінні передати текст без порушень узуальних норм, а й з максимальним відображенням соціокультурних особливостей мови оригіналу.

Одним з “проблемних” шарів лексики будь-якої мови при цьому залишається шар стилістично зниженої лексики, лексичне просторіччя, що яскраво відображає менталітет носіїв мови.

У сучасній світовій літературі існує тенденція до максимального натуралізму, у зв'язку з чим просторічна лексика представлена в ній дуже широко. І, хоча ставлення до неї залишається неоднозначним, незважаючи на стійку тенденцію до демократизації норми в цілому, ця лексика становить досить вагомий, невід'ємний частину лексикону, в тому числі художніх творів. У художньому тексті усі елементи лексичного просторіччя є художньо значущими та виконують складне стилістичне завдання: імітацію і стилізацію розмовного мовлення, характеристику героя, його ставлення до дійсності.

Переклад лексичного просторіччя завжди був і залишається для перекладача художньої літератури складним завданням. Усвідомлюючи навмисне вживання нестандартної лексики автором художнього твору та важливість її адекватного відтворення у перекладі, перекладач знаходиться у пошуку прийомів її відтворення. Відтворення елементів лексичного просторіччя у художньому перекладі необхідне для розуміння підтексту, гостроти, асоціативного плану висловлювань.

Проблема відтворення лексичного просторіччя частково розкрита у працях зарубіжних та українських перекладознавців: В. Комісаров, І. Левий, В. Сдобніков, М. Венгренівська та А. Гнатюк, Р. Зорівчак [1–5], проте й досі залишається недостатньо вивченою й дискусійною.

Актуальність роботи зумовлена необхідністю всебічного вивчення проблеми відтворення українською мовою англійського лексичного просторіччя у зв'язку з підвищенням сучасних вимог до якості перекладу та розбіжності думок лінгвістів щодо прийомів перекладу лексичного просторіччя.

Об'єктом дослідження є лексичне просторіччя англійської мови та його відтворення в українському художньому перекладі.

Предмет дослідження – прийоми відтворення англійського лексичного просторіччя в українському художньому перекладі.

Мета роботи – встановити адекватність відтворення елементів англійського лексичного просторіччя в художньому перекладі українською мовою.

Матеріалом дослідження слугували 195 одиниць лексичного просторіччя, виділені з роману Дж. Д. Селінджера “The Catcher in the Rye” та їх відтворення в українському перекладі О. П. Логвиненка.

Під лексичним просторіччям, слідом за В. П. Коровушкіним, розглядаємо сукупність неавтономних екзистенціальних мовних форм, що є історично сформованою ієрархічно структурованою лексичною підсистемою національної мови та містить стилістично знижені та соціально марковані лексичні елементи (лексичні соціолектисми) з експресією різної якості – від жартівливо-іронічної та фамільярно-глузливої до зневажливої і вульгарної [6].

Існують досить детальні класифікації лексичного просторіччя, засновані на аналізі загального англійського експресивного просторіччя та на аналізі англійського та російського військового соціолектисму [7: 3–4] і В. П. Коровушкіним [8: 48], проте з оглядом на специфіку досліджуваного матеріалу, у межах даного дослідження користуємось спрощеною класифікацією та виділяємо такі категорії лексичного просторіччя: колоквіалізми, сленгізми та вульгаризми. Критерієм виділення категорій лексичного просторіччя є глибина етико-стилістичної зниженості: найменшу глибину демонструють колоквіалізми,

найбільшу – вульгаризми і, відповідно, середню, перехідну, – сленгізми [9: 12].

Труднощі перекладу лексичного просторіччя можуть бути пов'язані зі ступенем їхньої поширеності й частотності вживання в мові оригіналу та мові перекладу. Неоднорідність складу лексичного просторіччя у вихідній та цільовій мовах змушує перекладача здійснювати пошук стилістичного відповідника у межах відповідного стилістично маркованого шару з урахуванням асоціативних конотативних зв'язків [10: 173–177], соціокультурних параметрів та функції в тексті. При цьому денотативний рівень відходить на другий план.

У разі ідентичності основного понятійного ядра при розбіжностях у сфері застосування, оцінці, у ступені ознаки конотативних семантичних зв'язків лінгвісти допускають нейтралізацію стилістично маркованої одиниці [3].

Добір матеріалу дослідження зумовлений метою розвідки: мовлення головного героя твору, Голдена Колфілда, насичено одиницями лексичного просторіччя та є прикладом аутентичного відтворення розмовного мовлення американського підлітка. Розмовність стилю персонажа досягається різноманітними прийомами, вагомий внесок робить вживання колоквіалізмів, сленгізмів та вульгаризмів.

Структурно-семантичний аналіз лексичного просторіччя, використаного у творі, дозволяє дійти таких висновків. Найбільш розповсюдженими є сленгізми, які складають 44 % від загальної кількості елементів лексичного просторіччя: *to flunk out, to hit the ceiling, up somebody's alley, to hit the road, to give(get) the ax, to shoot the bull, to chew the rag, to chew the fat, to shoot the breeze*.

Друге місце за розповсюдженістю займають колоквіалізми – 37 % від загальної кількості матеріалу дослідження: *how my parents were occupied and all; he's my brother and all; war books and mysteries and all, ... and stuff, ... and crap, or something, or anything*.

Найменш розповсюдженими є вульгаризми – 19 % від загальної кількості досліджуваного шару лексики. Найчастіше зустрічаються такі вульгаризми, як: *damn it, goddam, hell (old as hell, clear the hell out, the hell he did, when the hell), ass, bastard, moron, crap* та ін.

Проаналізувавши оригінальний текст роману та текст перекладу у перекладознавчо-зіставному аспекті, можна дійти висновку, що при

перекладі стилістично зниженої лексики перекладач найчастіше, приблизно у третині усіх зафіксованих випадків, вдається до залучення стилістичного відповідника (одиниці лексичного просторіччя цільової мови). Серед залучених перекладацьких трансформацій у порядку зменшення йдуть описовий переклад, компенсація, опущення, заміна причинно-наслідкового зв'язку, генералізація, антонімічний переклад, додавання. Найменш залученими, згідно з результатами лінгвістичного аналізу, виявились антонімічний переклад та додавання (5,2 % від загальної кількості зафіксованих трансформацій кожна).

Проте під час зіставного аналізу перекладу та оригіналу твору було констатовано значне зниження експресії (підвищення глибини зниженості) вихідних просторічних лексичних одиниць.

Зі збереженням глибини етичної зниженості оригіналу було перекладено 56,1 % сленгізмів, 49 % колоквіалізмів і 52,3 % вульгаризмів. Зі зниженням глибини етичної зниженості оригіналу було перекладено 12,3 % сленгізмів, 10,2 % колоквіалізмів і 20,8 % вульгаризмів. Із підвищенням глибини етичної зниженості оригіналу було перекладено 31,6 % сленгізмів, 40,8 % колоквіалізмів і 47,7 % вульгаризмів.

Сленгізми, відтворені зі збереженням глибини етичної зниженості оригіналу:

- “*So I shot the bull for a while*”. — “*І я вирішив трохи спекулювати*”;
- “*Sitting here with you and just chewing the fat and horsing*”. — “*Просто сидіти з тобою, баляндрацити, корчити придуреники...*”

Сленгізми, відтворені із підвищенням глибини етичної зниженості оригіналу:

- “*Be a buddy. Be a buddyroo. Okay?*” — “*Ну будь ласка, будь ласочка! Нанишеш?*”;

• “*And when she turned around, her pretty little butt twitched so nice and all*”. — “*А коли крутилася, попня в неї так мило тряслось — просто чудо*”;

• “*I asked her, on the way, if Mr. Cudahy — that was the booze hound’s name — had ever tried to get wise with her*”. “*Дорогою я запитає її, чи не чіпляється до неї містер Кюдехі — так звали того випиваку*”.

Сленгізми, відтворені із зниженням глибини етичної зниженості оригіналу:

• “*I might say something very cutting and snotty, to rile him up — instead of socking him in the jaw*”. — “*Все, що я міг би зробити, це зневажливо, спогорда кинути йому кілька образливих слів замість того, щоб затопити в пику*”;

• “*What a dope I was*”. — “*От придурок!*”

Колоквіалізми, відтворені зі збереженням глибини етичної зниженості оригіналу:

• “*Absolutely marvelous*”. — “*Абсолютно геніально!*”;

• “*Swell*” — “*Прекрасно*”;

• “*Grand*” — “*Грандіозно*”.

Колоквіалізми, відтворені із підвищенням глибини етичної зниженості оригіналу:

• “*My sex life is lousy*”. — “*Не виходить тут у мене з жінками*”;

• “*If you really want to hear about it, the first thing you’ll probably want to know is where I was born, and what my lousy childhood was like... and all that David Copperfield kind of crap*”. — “*Якщо ви справді надумали читати цю історію, то насамперед вам, мабуть, захочеться довідатись, де я з’явився на світ божий, як минало моє безголове дитинство ... всю оту муру в душі Девіда Коннерфілда*”;

• “*...I was trying to feel some kind of a good-by. ...I don’t care if it’s a sad good-by or a bad good-by, but when I leave a place I like to know I’m leaving it. If you don’t, you feel even worse*”. — “*...щоб перейнятись, як то кажуть, прощальним настроєм. ...Мені байдуже — сумно від’їздити чи прикро, та коли я їду, то повинен принаймні [б] відчувати, що таки їду, а то на душі буде ще гидотніше*”.

Колоквіалізми, відтворені зі зниженням глибини етичної зниженості оригіналу:

• “*phony party*” — “*ідіотська вечірка*”;

• “*God, could that dopey girl dance*”. — “*Боже, але ж як та дурена танцювала!*”.

Вульгаризми, відтворені зі збереженням глибини етичної зниженості оригіналу:

• “*He was trying to act very goddam casual and cool and all*”. — “*Він намагався розмовляти, каналія, спокійно, навіть байдуже*”.

Вульгаризми, відтворені із підвищенням глибини етичної зниженості оригіналу:

• “*I felt so damn lonesome*”. — “*Тоскно, самотньо, хоч головою в стіну бийся*”;

• *“Somebody’d written ‘Fuck you’ on the wall”. — “Якийсь кретин написав на стіні матюка!”;*

• *“He started handling my exam paper like it was a turd or something”. — “Спенсер узяв мою екзаменаційну так, ніби то був не аркуш паперу, а коров’ячий корж чи бозна-що”.*

Вульгаризми, відтворені зі зниженням глибини етичної зниженості оригіналу:

• *“What the heck did you tell that crazy Maurice you wanted a girl for, then?” — “То на якого ж чорта ти сказав отому прицюцькуватому Морісові, що тобі потрібна дівчинка, га?”*

Особливо чітко зниження експресії (підвищення глибини зниженості) вихідної просторічної лексичної одиниці прослідковується на прикладі перекладу вульгаризмів. Аналіз матеріалу показує, що ефемізація вульгаризмів застосовується автором перекладу в 3 рази частіше за дисфемізацію, що вказує на значну нейтралізацію цього шару стилістично зниженої лексики оригіналу роману в українському перекладі:

• *“They’re nice and all — I’m not saying that — but they’re also touchy as hell”. — “Загалом вони добрі, що й казати, тільки ж вразливі — страх”;*

• *“Ass” — “попня”;*

• *“sitting around on our ass” — “сидіти крячкою”;*

• *“in a half-assed way” — “по-чудернацькому”.*

Загальна кількість одиниць лексичного просторіччя англійського оригіналу, перекладених зі збереженням глибини етичної зниженості склала 52,6 %, зі зниженням глибини етичної зниженості оригіналу — 8 %, а із її підвищенням — 39,4 %.

У той же час необхідно відзначити, що 19,5 % елементів англійського лексичного просторіччя взагалі ніяк не відтворені, тобто перекладач використовує нульовий переклад. Кількісні дані щодо цього прийому не були враховані в аналізі відтворення стилістично зниженої лексики оригіналу в перекладі щодо глибини етичної зниженості. Цей факт вказує на суттєву втрату стилістичної маркованості окремих лексичних одиниць та усього вихідного тексту при перекладі.

Таким чином, можна стверджувати значну нейтралізацію О. П. Логвиненком елементів лексичного просторіччя в перекладі роману Дж. Селінджера *“The Catcher in the Rye”*. Суттєва кількість перекладних відповідників в стилістичному відношенні виявляються

вищими за рівнем етичної знженості, ніж одиниці оригінального тексту. Це призводить до спотворення характеру головного героя роману, його мовлення стає знеособленим та штучно ушляхетненим.

Ефемізація одиниць лексичного просторіччя під час перекладу пояснюється часом перекладу роману українською мовою — а саме радянськими часами, у які гостро стояла проблема цензури та ідеологізації суспільства.

У якості перспектив подальших розвідок вбачаємо аналіз перекладів лексичного просторіччя на матеріалі новітнього перекладного матеріалу.

ПОСИЛАННЯ ТА ПРИМІТКИ

1. Комиссаров В. Н. Общая теория перевода: лингвистические аспекты / В. Н. Комиссаров. — М.: Высшая школа. 1990. — 250 с.
2. Левый И. Искусство перевода / Иржи Левый. — М., 1974. — 152 с.
3. Слобников В. В. Основные средства перевода стилистически сниженной лексики / В. В. Слобников // Теория і практика перекладу: респ. міжвідом. наук. зб. — К., 1993. — Вип. 19. — С. 141–147.
4. Венгренивська М. А. Ще раз про мовну культуру перекладу / М. А. Венгренивська, А. Д. Гнатюк. Творча майстерня перекладу: навч. посібник. — К.: РВЦ “Київський університет”, 1998. — С. 3–6.
5. Зорівчак Р. Словесний образ у художньому перекладі / Роксоляна Зорівчак // “Хай слово мовлено інакше...”: [статті з теорії, критики та історії художнього перекладу]. — К.: Дніпро, 1982. — С. 51–65.
6. Коровушкин В. П. Нестандартная лексика в английском и русском военных подъязах (понятийный аппарат социолексикологического описания) / В. П. Коровушкин // Вестник Оренбургского государственного университета. — 2003. — № 4. — С. 53–59.
7. Хомяков В. А. Некоторые типологические особенности нестандартной лексики английского, французского и русского языков / В. А. Хомяков // Вопросы языкознания. — 1992. — № 3. — С. 94–101.
8. Коровушкин В. П. Английский лексический субстандарт versus русское лексическое просторечие (опыт контрастивно-социолектологического анализа): [монография] / В. П. Коровушкин. — Череповец: Череповецкий государственный университет, 2008. — 167 с.
9. Меркулова Э. Н. Прагматический аспект субколлоквиальных оценочных номинаций (американский вариант английского языка): монография / Э. Н. Меркулова. — Нижний Новгород, 2013. — 145 с.
10. Ткаченко Т. В. Засоби стилізації розмовності в прозі Михайла Стельмаха: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 / Т. В. Ткаченко; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. — К., 2006. — 20 с.

ЛЕКСИЧЕСКОЕ ПРОСТОРЕЧИЕ КАК ПРОБЛЕМА ПЕРЕВОДА ХУДОЖЕСТВЕННОГО ПРОИЗВЕДЕНИЯ

Жмаева Наталья Сергеевна¹

Государственное учреждение “Южноукраинский национальный педагогический университет имени К. Д. Ушинского”, Одесса, Украина

Блидар Елена Александровна²

Государственное учреждение “Южноукраинский национальный педагогический университет имени К. Д. Ушинского”, Одесса, Украина

Статья посвящена анализу приемов перевода английского лексического просторечия на украинский язык. Лексическое просторечие широко представлено в современной мировой литературе вследствие тенденции к максимальному натурализму. Художественная значимость лексического просторечия в художественном тексте (имитация и стилизация разговорной речи, характеристика героя, его отношение к действительности) вызывает необходимость его адекватного воспроизведения в тексте перевода.

Критерием выделения категорий лексического просторечия является глубина этико-стилистической сниженности: наименьшую глубину демонстрируют коллоквиализмы, наибольшую — вульгаризмы и, соответственно, среднюю, переходную, — сленгизмы.

В качестве приемов перевода лексического просторечия выделены следующие: стилистическое соответствие, описательный перевод, компенсация, опущение, замена причинно-следственной связи, генерализация, антонимический перевод, добавление. Констатирована нейтрализация стилистически сниженной лексики оригинала в украинском переводе. Существенное количество переводных соответствий в стилистическом отношении оказываются выше по уровню этической сниженности, чем единицы оригинального текста.

Особенно четко снижение экспрессии (повышение глубины сниженности) исходной просторечной лексической единицы прослеживается на примере перевода вульгаризмов: эвфемизация вульгаризмов применяется автором перевода в 3 раза чаще дисфемизации. Общее количество единиц лексического просторечия английского оригинала, переведенных с сохранением глубины этической сниженности составляет 52,6 %, со снижением глубины этической сниженности оригинала — 8 %, а с ее повышением —

¹ Кандидат филологических наук, доцент кафедры перевода и теоретической и прикладной лингвистики Государственного учреждения “Южноукраинский национальный педагогический университет имени К. Д. Ушинского”

² Магистрантка первого года обучения специальности 035 Филология (Перевод с английского на украинский)

39,4 %. 19,5 % элементов английского лексического просторечия остаются не воспроизведенными. Констатированные факты свидетельствуют об искажении речи главного героя романа в переводе вследствие ее искусственного облагораживания.

Ключевые слова: лексическое просторечие, сленгизмы, коллоквиализмы, вульгаризмы, глубина этической сниженности, нейтрализация.

LEXICAL COLLOQUIALISMS AS AN ISSUE OF LITERARY TRANSLATION

Zhmayeva Natalya

State Institution “South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky”¹

Blidar Olena

State Institution “South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky”²

The article is devoted to the analysis of translation techniques of English lexical colloquialisms into Ukrainian. Lexical colloquialisms are widely represented in the modern fiction that is caused by the tendency to maximal naturalness. Artistic relevance of lexical colloquialisms in a literary text (imitation and stylization of colloquial speech, characteristics of a hero, his / her attitude to the reality) proves the importance of their adequate rendering in the target text.

The degree of ethical depth serves as a criterion for singling out the categories of lexical colloquialisms. The lowest degree is attributed to general colloquialisms, the highest one to vulgarisms and the medium degree to slangisms.

Stylistic equivalent, descriptive translation, compensation, omission, cause and effect substitution, generalization, antonymic translation, addition are proved to be the main techniques of translating lexical colloquialisms. Significant neutralization of stylistically reduced words in the Ukrainian translation is revealed. The degree of ethical depth of a considerable number of lexical correspondences is proved to be higher than the one of the units of the original text.

Decrease of expressiveness (increase of the degree of ethical depth) is extremely evident when translating vulgarisms. Euphemisation of vulgarisms is applied by the translator three times more than dispemisation. The general number of the units of the lexical colloquialisms translated with the preservation of the

¹ Candidate of Science in Philology, associate professor at the Chair of Translation, Theoretical and Applied Linguistics, State Institution “South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky”

² Master's degree student in translation from English into Ukrainian, State Institution “South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky”

degree of ethical depth makes 52,6 %, while decrease of the degree of the original ethical depth amounts to 8 % and increase of the related parameter makes 39,4 %. 19,5 % of the units of the English lexical colloquialisms are not rendered into Ukrainian at all. These facts prove distortion of the speech of the main hero caused by its artificial ennoblement.

Key words: lexical colloquialisms, general colloquialisms, slangisms, vulgarisms, degree of ethical depth, neutralization.

REFERENCES

1. Komissarov V. N. Obschaya teoriya perevoda: lingvisticheskie aspekty (General Theory of Translation: Linguistic Aspects) // V. N. Komissarov. — M.: Vysshaya shkola. 1990. — 250 s.
2. Levyy I. Iskustvo perevoda (The Art of Translating) / Irzhi Levyy. — M., 1974. — 152 s.
3. Sdobnikov V. V. Osnovnyie sredstva perevoda stilisticheski snizhenoy leksiki (Means of Translating Stylistically Reduced Vocabulary) / V. V. Sdobnikov // Teoriya i praktika perekladu: Resp. mizhvidom. nauk. zb. — K., 1993. — Vip. 19. — S. 141–147.
4. Venhrenivska M. A. Shehe raz pro movnu kulturu perekladu (On the Issue of the Language Culture of Translation) // M. A. Venhrenivska, A. D. Hnatiuk. Tvorcha maisternia perekladu: Navch. posibnyk. — K.: RVTs “Kyivskiy universytet”, 1998. — S. 3–6.
5. Zorivchak R. Slovesnyi obraz u khudozhnomu perekladi (Literary Image in Translation) / Roksoliana Zorivchak // “Khai slovo movleno inakshe...”: [statti z teorii, krytyky ta istorii khudozhnogo perekladu]. — K.: Dnipro, 1982. — S. 51–65.
6. Korovushkin V. P. Nestandartnaya leksika v angliyskom i russkom voennykh pod'yazykakh (ponyatiynyy apparat sotsioleksikologicheskogo opisaniya) (Nonstandard Vocabulary in the English and Russian Military Sublanguages) / V. P. Korovushkin // Vestnik Orenburgskogo gosudarstvennogo universiteta. — 2003. — # 4, S. 53–59.
7. Homyakov V. A. Nekotoryie tipologicheskie osobennosti nestandartnoy leksiki angliyskogo, frantsuzskogo i russkogo yazykov (Some Typological Peculiarities of Nonstandard Vocabulary in English, French and Russian) / V. A. Homyakov // Voprosy yazykoznaneya. 1992. — # 3. — S. 94–101.
8. Korovushkin V. P. Angliyskiy leksicheskiy substandart versus russkoe leksicheskoe prostorechie (opyit kontrastivno—sotsiolektologicheskogo analiza) (English Lexical Substandard versus Russian Lexical Colloquialisms): [Monografiya] / V. P. Korovushkin. — Cherepovets: Cherepovetskiy gosudarstvennyy universitet, 2008. — 167 s.
9. Merkulova E. N. Pragmatischeskiy aspekt subkollokvialnykh otsenochnykh nominatsiy (amerikanskiy variant angliyskogo yazyka) (Pragmatic Aspect of Subcolloquial Evaluative Nominations) : Monografiya / E. N. Merkulova. — Nizhniy Novgorod : 2013. — 145 s.
10. Tkachenko T. V. Zasoby stylizatsii rozmnovnosti v prozi Mykhaila Stelmakha (Means of Stylization of the Spoken Language in M. Stelmakh's Prose): Avtoref. dys... kand. filol. nauk: 10.02.01 / T. V. Tkachenko ; Nats. ped. un-t im. M. P. Drahomanova. — K., 2006. — 20 s.

Стаття надійшла до редакції 02.02.2019

УДК 808.3 + 808.2 : 801

ДО ПИТАННЯ ПРО МЕТОДОЛОГІЮ ДОСЛІДЖЕНЬ О. О. ПОТЕБНІ

Глушенко Володимир Андрійович¹

Державний вищий навчальний заклад
“Донбаський державний педагогічний університет”
E-mail: sdpunauka@ukr.net
ORCID ID <https://orcid.org/0000-0001-5545-7452>

Головною метою представленої статті є аналіз методологічних висновків М. М. Соколова щодо наукової спадщини О. О. Потебні з точки зору їх об'єктивності та справедливості, а саме якою мірою у них відбито реальні досягнення й вади історико-фонетичних студій О. О. Потебні. У завданні дослідження входило розкрити зміст тверджень М. М. Соколова, пов'язаних з інтерпретацією поглядів О. О. Потебні на генетичні зв'язки мов, фонетичні закони й аналогію. Також було зроблено спробу дати оцінку трактуванням М. М. Соколова з позицій сучасної методології, лінгвістичної історіографії та компаративістики.

На нашу думку, подана М. М. Соколовим оцінка поглядів О. О. Потебні на генетичні зв'язки мов, фонетичні закони і аналогію є однобічною та спрощеною. За результатами дослідження було встановлено, що взаємозв'язки східнослов'янських і старослов'янської мови висвітлено в працях О. О. Потебні з позицій порівняльно-історичного методу. О. О. Потебня розглядав взаємопов'язані фонетичні закони, що в його трактуванні постають як точні, поширюються не тільки на окремі звуки, а й на їхні ознаки (концепція “кількісних змін приголосних”). Однобічно критичний характер оцінок М. М. Соколова зумовлений тим, що до історико-фонетичної спадщини О. О. Потебні він підходив не як історіограф мовознавства, а з погляду “асиміляції минулого”. Висунуті М. М. Соколовим тези не відбивали позиції інших представників Московської лінгвістичної школи.

Перспективи подальших досліджень вбачаються в поглибленому вивченні наукової спадщини Потебні та інших представників Харківської

¹ Доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри германської та слов'янської філології Державного вищого навчального закладу “Донбаський державний педагогічний університет”